



## Tıbbiyeli Hikmet

Burhan Suat Çağlayan

İstanbul, Bilgi Yayınevi, 2019, 435 sayfa, ISBN: 978-975-22-0811-7

Burak Ali Celal KIRICI\*

Kitapta anlatılan konulardan bahsetmeden önce konu tercihi ile yaşamı arasında önemli bir ilişki bulunan yazardan bahsetmenin isabetli bir karar olacağı kanaatindeyim. Tıbbiyeli Hikmet isimli kitabın yazarı, aynı eserde anlattığı hayat öyküsünün baş karakteri gibi bir tıbbiyeli. 1948 yılında Trabzon'da doğan Suat Çağlayan, üniversite eğitimini Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde havacı askeri hekim olarak tamamladı. Devam eden süreçte Diyarbakır 8. Hava Üssü'nde uçuş doktorluğu, GATA ve hava hastanelerinde çocuk hastalıkları uzmanlığı, SSK Tepecik Hastanesi'nde klinik şeflik ve başhekimlik yapmış olan Çağlayan, 1985 yılında doçent ve 1990 yılında Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde profesör olmaya hak kazandı.

Yazarın kariyerinden ve yaptığı görevlerden detaylı bir şekilde bahsetmek istememin nedeni, eser içerisindeki karakterlerin tipik özelliklerindeki yazar ile olan dikkat çekici benzerliktir.

Esere geçmeden değinmek istediğim bir diğer husus da yazarın siyasi kimliği. Zira eserde dönemin siyasi hadiselerinin işleniş biçiminin, yazarın fikri arka planını ön plana çıkarıcı nitelikte olduğunu söylemek zor değil. Kitabın yazarı olan Suat Çağlayan, 21. Dönem İzmir Milletvekilliği ve Kültür Bakanlığı görevlerini üstlenmiştir. Yazarın milliyetçi düşünce biçimini *Tıbbiyeli Hikmet* eserinin satır aralarında yakalamak mümkündür.

Yazar hakkındaki bilgileri bu şekilde kitabın konusu çerçevesinde değerlendirdikten sonra içeriğe

---

\* Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Tarih Bölümü Lisans Öğrencisi, Burakkirici17@gmail.com

geçecek olursak bir tarihi romandan bahsettiğimizi söyleyebiliriz. Çokça anılan ismiyle Tıbbiyeli Hikmet'in yani Hikmet Boran'ın yaşamını konu edinen eserde Millî Mücadele döneminde vatanperver bir gencin, ülkenin içinde bulunduğu zorlu şartlarla henüz lise yıllarında tanışması ve üniversite yıllarından itibaren bilfiil mücadele dâhil olması anlatılıyor.

Tıbbiyeli Hikmet eserinin ana konusu, 1. Dünya Savaşı yıllarında işgal altında bulunan İstanbul'da Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'de eğitim gören Hikmet Boran'ın ümit ve yorgunluk arasında çarpınan bir ülke için sorumluluk hissetmesiyle başlıyor.

Fakat daha öncesinde Hikmet'in lise yıllarından da bahsediliyor kitapta. Buraya özellikle mercek daraltmak istememin nedeni, kitapta bu döneme dair kurgulanan bazı diyalogların, eserin geçtiği zamanda ülke içerisindeki toplum psikolojisine dair önemli ipuçları vermeleridir.

Babasını Balkan Savaşlarında şehit vermiş olan lise öğrencisi Tahir ile Hikmet'in babası Safer Bey arasında geçen şu diyalog dönemin fikir farklılıklarını özetler niteliktedir:

*"Askeri doktora ve hemşireye çok ihtiyaç olacak" dedi Safer Bey. "Bu nedenle ben de Hikmet'in Askeri Tıbbiye'ye gitmesini, askeri doktor olmasını istiyorum."*

*Tahir başını öne eğerek;*

*"Ben geleceğimle ilgili hiçbir şey düşünmedim." dedi. "Savaş başlamak üzereymiş. Babamı daha dün savaşta kaybettik. Bir savaş durumunda ben de babamın yolundan giderim herhalde."*

*Safer Bey irkildi. Oturduğu sandalyede Tahir'e doğru eğildi. Yüzünde kontrol edemediği bir gerginlik vardı. Ciddi bir ses tonuyla;*

*"Tahir" dedi. "Siz savaş için henüz çocuk yaşta sayılırsınız. Okulunuzu bitirdikten sonra elbette savaşa gidebilirsiniz. Ama şimdi öncelikli göreviniz derslerinizde başarılı olmak."(s.37)*

Eserde ayrıca Hikmet'in babasının ittihatçılara karşı olumsuz tutumu da dönemin iç karışıklıklarına ışık tutar niteliktedir.

Tıbbiyeli Hikmet eserini okumaya başladığınızda kitapta yer alan diyalogların her geçen sayfada daha politik bir özellik kazandığına şahit oluyorsunuz. Dönemin siyasi atmosferine bakıldığında hem dış tehlikeler hem de içeriden gelen tehditler kitapta yoğun bir şekilde anlatılmıştır. Yine eserin bir diğer bölümünde Hikmet'in liseden arkadaşı Hüsnü'nün şöyle bir konuşması geçer ki bu sözler açık siyasi söylem niteliğindedir:

*"Babam her akşam eve geç saatlerde gelirdi. Söylediğine göre toplantılara katılıyormuş. Padişaha karşı bir örgütlenme içindeymişler. Neden padişaha karşı çıktıklarını sorduğumda bana bunun nedenini uzun uzun anlatarak şunlar söylemişti:*

*'Oğlum, biz Selanik'te bulunduğumuz için çok şanslıyız. Padişahın halka, okuryazarlara yaptığı baskıları fazla hissetmiyoruz ama İstanbul'da durum çok farklı. Padişah'ın baskısı nedeniyle hiç kimse ağzını açmadığı ve gazeteler de olan biteni halka duyurmadığı gibi devlet çöküyor, kimsenin de haberi olmuyor. Balkanlar, Trablusgarp, Suriye ve Filistin elimizden uçtu gitti. Ne yazık ki Selanik de gitmek üzere. Bu yüzden iş bize düşüyor. Bir yandan padişahı yola getirmeye, bir yandan da vatanımızı korumaya çalışacağız.'(s.42-43)*

Tarihi bir roman olması sebebiyle bu tarz dönem insanının ve toplumun düşünce yapılarını niteler biçimdeki bölümlerle sık sık karşılaşıyoruz eserde. Fakat yazar tarafından kurulan diyalogları, tarihi belge niteliğindeki gerçeklik algısıyla değil, edebi bir metin üzerinden yazarın düşünce röntgeni olarak anlamlandırmak daha yerinde olacaktır. Zira eserin roman olması da okuyucuyu bu düşünceye sevk etmek için yeterli bir gerekçe olacaktır.

Eserin devamında, doğduğu şehir Balıkesir'den koparak İstanbul'a gelen Hikmet, burada hayatına yön

verecek tecrübeler edinir. Babasının tavsiyesi ile tanıştığı Çerkez yazar Hayriye Melek, Hikmet'in düşünce yapısını şekillendirir. Hikmet'e, Sultan'ın baskıcı yönetimini ihanete varacak suçlamalarla anlatan yazar Hayriye Melek, bu tavrıyla dönem siyaseti hakkında okuyucuya fikir vermektedir.

Şu ana kadar yapılan alıntılar eserin politik bir söylemi olduğunu ifade edecek kadar yeterli olmasa da Hikmet'in babası Safer Bey'in Hayriye Melek hakkındaki şu sözleri oldukça dikkat çekicidir: *"Bu kadın, II. Abdülhamit'e kafa tutan biri. Çerkez milliyetçiliğinde, vatanseverlikte kimse onunla yarışamaz..."*(s.116)

Bu tarz padişah karşıtı fikir akımlarından oldukça fazla etkilenen Hikmet, kurtuluş yolunun nerede olduğunu sorgulamaya başlar. Mustafa Kemal'in ismiyle tanışması da bu dönemde olur. Yazar Hayriye Melek, ilk kez Mustafa Kemal'den bahseder Hikmet'e ve umutların ona bağlandığından söz eder.

Hikmet için bu durum oldukça heyecan uyandırıcıdır ve artık kendi yolunu çizmiştir. Memleket için devam eden sürecin padişah ile doğru bir nihayete eremeyeceğine inanan Hikmet, Mustafa Kemal'in çizdiği rotada Millî Mücadele muştusunu besleyen toplantılara katılır ve kısa sürede dikkat çeken isimlerden biri olur.

Kitapta Hikmet'in mücadeleci ruhu ve atılımcı karakteri ön plana çıkarılıyor yazar tarafından. Tam da bu sebepten ötürü aynı gaye uğruna birleştiği arkadaşları, Mustafa Kemal Paşa'nın Sivas'ta düzenleyeceği kongreye onun gönderilmesini kararlaştırır.

Hikmet'in namı, Sivas'ta Mustafa Kemal Paşa'nın huzurunda ateşli bir konuşma yapmasıyla birlikte memleketin dört bir yanına dağılır. Eserin en vurucu bölümü de budur. Zira Mustafa Kemal Paşa'nın gözlerinin içine bakarak, *"Olmayacak şey ama manda fikrini siz kabul ederseniz, sizi bile reddeder, 'Mustafa Kemal vatan kurtarıcısı değildir' deriz"*(s.247) demek herkesin harcı değildir. Eserde yer verilen bu diyalog Hikmet'in manda fikrine karşı gösterdiği tepkiyi en güzel şekilde anlatmaktadır.

Eserde Hikmet'e ait en önemli ikinci nokta ise memleketi adeta soluksuz bırakan salgın hastalıklara karşı üretilen aşılardan önce gösterdiği fedakarlıktır. Aşıların yurdun farklı noktalarına dağıtılmasında yine başrolde Hikmet.

Kitap özetle vatan uğruna önce okul sıralarında ve sonrasında yollarda, hastanelerde, kongre salonlarında geçen bir ömrü anlatır. Hikmet'in hayatı, sonuna kadar da bu şekilde mücadele içerisinde geçecektir. Çıkan tayinlerle sürekli kırılma noktaları yaşayan bir hayat Hikmet'i beklemektedir.

Kitabı tarihi roman haline getiren en önemli unsur hikâyenin içinde kurgulanan duygusal bağlardır. Hikmet'in Zeliha ile olan aşkı bunlardan yalnızca biridir. Bu tarz gerçek bir hikâyeden beslenen romanlarda okuyucu tarafından en merak edilen husus, kurgunun, gerçekliğin önüne geçip geçmediğidir. Yazar, eserin henüz önsözünde bu merakı gidererek şu ifadeleri kullanıyor:

*"Hikmet, gençliği boyunca gönül fırtınaları yaşayan bir gençtir. Gençliğine heyecan veren ama evliliğiyle küllenen bir gönül ilişkisinin, yaşamının son noktasında varlığını duyumsatması elbette roman tekniği içinde yapılan bir kurgudur. Ama ne kadar kurgu olsa da Kurtuluş Savaşı ile bu savaş içinde yaşanan olaylar, tarihsel zemindeki gerçekliği değiştirecek boyutta değildir."*

Yazarın eserinde kullandığı dile gelince, edebi yönden oldukça zayıf, sade ve anlaşılabilir bir üslup

kullanıldığı rahatlıkla söylenebilir. Bu durum, gerçek bir hikâyenin okuyucuya aktarılmasında yazar için adeta avantaja dönüşmüş durumdadır. Görsel sanatların, metinlerden daha dikkat çektiği düşünüldüğünde Tıbbiyeli Hikmet eserinde, okunduğunda bir senaryo havası oluşturan peş peşe diyaloglar, okuyucuya bir dizi, film yahut tiyatro izliyormuş gibi hissettirmektedir. Hikâyenin duygusallığının, bu sade dil sebebiyle törpülediğini söylemek de yanlış bir yorum olmayacaktır.

Tıbbiyeli Hikmet eseri, neden tercih edilmeli konusuna gelince ise eserde her ne kadar Hikmet'in görüşlerine muhalif seslere değinilmişse de tek taraflı bir anlatım olduğu su götürmez gerçektir. Cumhuriyet'in kuruluşuna giden yolda mevcut yönetime getirilen eleştiriler çok sert bir biçimde oldukça açık ifade edilmiştir. Fakat mevcut yönetimin memleket sorunlarına karşı tutumu yine mevcut yönetime muhalif karakterler üzerinden tabir edilmiş, birinci ağızdan bir söyleme yer verilmemiştir. Eserin roman olmasından yola çıkarak, bu durumun yazarın fikir dünyasından etkilenen bir tercih olduğu yorumunu yapmak mümkündür. İşte tüm bu sebeplerden ötürü 1. Dünya Savaşı'nda Anadolu'nun içerisinde bulunduğu o sıkıntılı döneme ilgi duyan okurların padişah yönetimine getirilen eleştirilerin, ki bu eleştiriler eserde ihanet seviyesine kadar çıkarılmış ve kurgu içerisinde ele alınmıştır, neler olduğunun bilinmesi açısından değil ancak tartışmalara konu olan fikirlerin yorumlanması açısından önem arz etmektedir.

Zira yazarın eserde yer verdiği çatışma ortamı bugün hala tartışma masalarına zemin oluşturmaktadır. Eseri sürekli gündemde tutmaya yetecek kaynak da buradan beslenmektedir.

Son olarak eserin kapağı incelendiğinde Hikmet Boran'a ait nadir bulunan fotoğraflardan en dikkat çekeninin kullanıldığını görüyoruz. Aynı zamanda diğer tıbbiye öğrencilerinin toplu çekildikleri bir fotoğrafa da kapakta yer verilmiştir. Kapak görselinde eserin isminin hemen altındaki “*Ya İstiklal Ya Ölüm*” sözlerine ise yine eserin içerisinde rastlıyoruz. Sivas Kongresi'nde Mustafa Kemal Paşa'nın huzurunda manda fikrine karşı oldukça cesur bir konuşma yapan Hikmet, Mustafa Kemal Paşa'dan şu cevabı alır: “*Gençlikle kıvanç duyuyor, gençliğe güveniyorum. Biz azınlıkta kalsak bile mandayı kabul etmeyeceğiz. Parolamız tektir ve değişmez: Ya bağımsızlık ya ölüm!*” (s.248)

Eserin içerisinde Hikmet ile Mustafa Kemal Paşa arasında geçen bu diyalogun, Hikmet'in anlatılan yaşam gayesi ile tam olarak örtüştüğünden, kapak görselinde kullanılmasının eser bütünlüğü çerçevesinde tamamlayıcı bir nitelikte olduğunu söylemek mümkündür.